

Türkiye’de Afetin Adı Yok

BASINA VE KAMUOYUNA

17 Ağustos 1999, saat 03:02’de Merkezi Kocaeli-Gölcük olan, Richter ölçeğiyle 7.4 büyüklüğünde yıkıcı bir deprem yaşadık. Her şey 45 saniye gibi kısa bir süreye sığdı. Sonuç on binlerce insanımızın yaşamını yitirmesi ve milyarlarca dolar ekonomik kayıp. Yüzyılın felaketi olarak toplumsal hafızamıza kazınan bu felaket, Türkiye’yi özellikle 1950’lerden sonra esir alan “sanayileşmede ve kentleşmede plansız yer seçimlerinin”, “arsa ve arazi rantına dayalı imar ve yapılaşma kararlarının” ve “unutulan deprem gerçekliğinin” ya da akıl, plan bilim ve mühendislik yerine azami kan ve sömürüyü ilke edinen rant politikalarının doğal bir sonucuydu. Yaşananlar, bir doğa olayının “afete” dönüştürülmesinin acı tablosudur. Bu anlayışlar nedeniyle Türkiye sadece bir deprem ülkesi değil bir afet ülkesi olmuştur.

Ülkemiz, sahip olduğu jeolojik koşullar nedeniyle büyük can ve mal kayıplarına yol açan doğal afet olayları ile sıkça karşılaşmaktadır. Doğrudan doğal afet zararlarının her yıl Gayri Safi Milli Hasılanın % 1-3’ü arasında arasında kayıplara yol açtığı tahmin edilmektedir. Ancak 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 Depremleri gibi katastrofik etkilere sahip olayların neden olduğu zararlar bu oranların üzerine çıkabilmektedir.

Deprem jeolojik bir gerçeklik olarak yadsınamaz. Biliyoruz ki, deprem kaçınılmaz olarak bir kez daha karşımıza çıkacak. Bu jeolojik gerçekliğin bilinmesine karşın bugün yaşadığımız çevrenin afetlere karşı daha korumalı ve güvenli, toplumun daha dirençli olduğunu maalesef söyleyemiyoruz. Bütün bu gerçekliğimiz, Ulusal bir afet politikamızın zaman geçirilmeden oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Bunun için kaybedecek tek bir saniyemiz yok.

Değerli Basın Emekçileri,

Ulusal afet politikamızı, her şeyden önce zarar azaltma stratejisi üzerine kurulmalıdır. Afet zararlarının azaltılması ve ülkemizdeki yerleşimlerin afetlere karşı güvenli hale getirilmesi ise ara vermeden kararlı bir şekilde sürdürülmesi elzem olan, geniş kapsamlı, toplumsal olarak içselleştirilmiş “afetlere karşı mücadele kültürü” ile desteklenmesi gereken toplumsal bir hedeftir. Bu yolda teknik, sosyal, yasal, kurumsal ve ekonomik boyutlarıyla sağlamlaştırılmış çağdaş bir afet yönetim sistemi oluşturulmalıdır. Ancak bu sistemin oluşturulması için

Merkezi ve Yerel Yöneticilerin kararlılığına ve bilimsel açılımlara sahip çıkmalarna ihtiyaç vardır. Bu nedenle merkezi ve yerel yönetimlerde kamusal erk kullanıcılarının, Dünya Bankası güdümlü piyasacı politikalar yerine kamu yararı ve bilimsel kriterler çerçevesinde bütünsel afet politikalarına duyarlılık göstermeleri; ve buna uygun davranmaları gerekmektedir.

Kaybedilen her an, afetler karşısında ödeyeceğimiz faturayı kabarttığını unutmamak gerek. Çarpıcı olması açısından bir örnek verelim. Birbirine örtüşen bir çok senaryoya göre İstanbul’da, meydana gelebilecek 7.5 büyüklüğündeki bir deprem sonucu, 30 bin binanın tamamen yıkılacağı, 40 bininin ağır hasarlı binaya dönüşeceği, 50 bin insanımızın yaşamını yitireceği ve en az 50 milyar ABD Doları zarara yol açabileceği bilinmektedir. Elbette yıkıcı bir deprem riski ülkemizde sadece İstanbul ve Kuzey Anadolu Fayı için geçerli değildir. Doğu Anadolu Fay Zonu ve Ege Graben bölgesindeki diri faylar üzerinde yapılan araştırmalar sonucu halen biriken enerjinin boşalması beklenen *Sismik Boşluklar* ya da riskli alanlar olduğu bilinmektedir.

Değerli Arkadaşlar,

Ülkemiz için yüzyılın felaketi olarak adlandırılan Doğu Marmara depremlerinin üzerinden 7 yıl geçti. Beklendi ki, başta Odamız olmak üzere bilim insanlarının akademisyenlerinin duyarlı kesimlerin deprem riski konusundaki uyanlarını dikkate almayan siyasi iktidarlar, bu kez felaketten ders çıkarır, planlı ve afet güvenliği yüksek yerleşimler için gereksinim duyulan kurumsal yasal ve ekonomik önlemleri ivedilikle alır. Ancak geldiğimiz noktada hamasi söylemlerin dışında atılmış tek bir ciddi adım yoktur. AKP iktidarı da aynı geleneği sürdürerek afetlere ilişkin bir kaygısı olmadığını uygulamalarıyla göstermektedir. Ne beklenen İstanbul depremi, ne heyelanlar, ne su baskınları yani afete ilişkin hiçbir gündemi yok. Öyle ki DPT tarafından hazırlanan ve ülkemizin her sektörü, kurumu ve bireyi için en üst ölçekte ve en üst derecede yapılan planlama belgesi olan ve Bakanlar Kurulu kararıyla 01.07.2006 gün ve 26215 sayılı Resmi Gazete yayımlanan, önümüzdeki 7 yılın temel hedeflerinin belirlendiği “DOKUZUNCU KALKINMA PLANI - (2007-2013)”nde afete karşı hazırlıklar ve afet zararlarıyla mücadele süreci yer almamıştır.

Bakanlar Kurulu'nun tüm duyarlı kesimleri kaygı içinde bırakan "DOKUZUNCU KALKINMA PLANI STRATEJİSİ (2007-2013) HAKKINDA KARAR"ıyla başlayan sürecin sonunda 2007-2013 yılları arasında ülkemizin her sektörü, kurumu ve bireyi için en üst ölçekte ve en üst derecede yapılan planlama belgesi olan "DOKUZUNCU KALKINMA PLANI (2007-2013)"nda afete karşı hazırlıklar ve afet zararlarıyla mücadele süreci unutulmuştur (01.07.2006 gün ve 26215 sayılı Resmi Gazete).

Bu planda tek bir AFET kelimesi yoktur. Bu durum Odamız tarafından endişeyle karşılanmaktadır. Odamız tarafından 20.05.2006 Başbakan ve Bakanlar Kurulu üyelerine durumu anlatan bir açık mektup gönderilerek kaygılarımız dile getirilmiş, ancak hala bir yanıt alınmamıştır. (http://www.imo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=734&tipi=3&sube=0)

Anlaşılan 59. Hükümetin gündeminde deprem ve doğal afetler yok. İnsan yaşamı, can ve mal güvenliği yok. Ulusal bir afet politikası oluşturulması yok. Yani kısaca gelecek 7 yıl içinde de "DEPREMİN ADI YOK". **İşte, Odamızın tespitleri ışığında deprem ve diğer afetler konusunda Türkiye gerçeği budur.**

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası olarak ulusal bir afet politikası için önerilerimiz aşağıda sunulmuştur.

-Ülkemizde mevcut Afet Yönetim Sisteminin önemli oranda odaklandığı afet sonrası için geçerli müdahale ve iyileştirme aşamalarından ziyade hazırlık planlama ve zarar azaltmaya dönük araçların geliştirilmesi; başta İmar ve Afet Yasaları olmak üzere ilgili yasalarda uygulama ve dil birliğinin sağlanması gereklidir.

-Afet Yönetim Sistemindeki çok başlılığın yaşanan olumsuzlukların önemli bir tetikleyicisi olmasından dolayı kurumsallaşma süreci merkezi planlama anlayışı temelinde yeniden ele alınmalı; kurumlar arasında sinerji yaratılmalıdır. Afet Yönetiminde kurumsal dağınıklığı ortadan kaldırmak için Başbakanlığa bağlı "Afet Müsteşarlığı" kurulması yararlı olacaktır.

-Ülkemizin afet gerçekliği karşısında, işlevi ne olursa olsun herhangi bir afet politikası veya uygulamasının zarar azaltmadan bağımsız düşünülmesi mümkün değildir. Aksine artık toplumsal yaşamın içindeki her etkinliğin bir afet ve zarar azaltma boyutu olmak zorundadır.

-Dünyada zarar azaltma süreçlerinin ilk adımı olarak görülen ve afete duyarlı planlamayı sağlamada önemli bir araç olan Afet Tehlike (Deprem Tehlike Haritaları, Heyelan Duyarlılık ve Risk Haritaları, Çığ Düşmesi Risk Haritaları, Su Baskını Haritaları vb) Haritalarının hazırlanmasına yönelik ivedi olarak çalışmalar başlatılmalıdır.

-Türkiye'nin jeolojisi ve depremselliği genel çizgileriyle bilinmekle birlikte bu verilerin ayrıntılandırılması ve arazi kullanım planları açısından kullanılabilir nitelik kazandırılması gerekmektedir.

Ülkemizdeki Merkezi ve Yerel yönetimler açısından yerleşim (mevcut) ve gelişim (yeni) alanların jeolojik sınırlama ve avantajlarını ortaya koyan, kentsel politika ve projelerin ekonomik ve çevresel boyutlarını birinci dereceden etkileyen jeolojik yapı, hidrojeolojik koşullar, yapı malzemeleri, jeomorfoloji, zeminlerin fiziksel ve mekanik özellikleri, deprem gibi jeolojik tehlike potansiyeli vb jeolojik ve jeoteknik verilere dayalı arazi kullanım haritalarının hazırlanması öncelikli bir görevdir. Her tür ve ölçekteki planlama öncesi İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etütlerin yaptırılması konusu, ülkemizin afet yönetim sisteminde öncelik vermek zorunda olduğu zarar azaltma stratejisinin önemli bir parçasıdır.

-Afet zararlarının azaltılması sürecinin önemli bir aktörü Yerel Yönetimlerdir. Deprem riski yüksek alanlardaki Belediyelerden ve Valiliklerden başlamak üzere Yerel Yönetimlerin teknik alt yapısını ve personel durumunu güçlendirmek, başta jeoloji mühendisi olmak üzere teknik personel istihdamını arttırıcı önlemler almak, afetlere karşı hizmet içi eğitim çalışmalarını organize etmek gereklidir.

-Eğitime yatırım yapılmadıkça afetlerle baş edecek afet kültürüne sahip bir toplumdan söz edilemez. Deprem sonrasında eğitim alanında kalıcı adımlar atılmamıştır. Japonya örneğinde olduğu gibi belirlenmiş bir günde ve her yıl tekrarlanacak şekilde tüm yurttaşların katılacağı ulusal ölçekte bir Afet tatbikat günü yapılmalıdır. Alışlageldik gösteri amaçlı etkinliklerden vazgeçilmelidir.

Halkın sorunları sahiplenmesine ön ayak olacak, güvenilir olduğu kadar inandırıcı olan ve olumsuz düşünceleri olumluya ve eyleme dönüştüren eğitim programlarının oluşturulması gerekmektedir.

-Deprem Şurası raporlarında da vurgulandığı gibi orta öğretimde jeoloji derslerinin okutulması konusundaki öneriler dikkate alınarak hayata geçirilmelidir. Jeoloji derslerinin önemli bir işlevinin de, bir doğa olayının bilinçsizlik, sosyal ve ekonomik politikalarındaki yetersizlikler sonucu afete dönüştüğünü, afetin bir kader olmadığını yeni nesillere öğretmek olacağı unutulmamalıdır.

-Yapılan araştırmalar dünyada afetlerden etkilenen insan sayısının her yıl %6 arttığını, afetlerden etkilenen insanların %90'ının az gelişmiş ülkelerde yaşadığını göstermektedir. Görünen odur ki kaynaklarının eşitsiz dağılımı ve kapitalist politikaların az gelişmiş ülkeleri ve yoksulları afetlere karşı daha savunmasız bir hale getirmiştir. Ülkelerin ve ülkemizin afetlerden zarar görmesinin asıl nedeni sosyo-ekonomik koşulları ve mevcut siyasal ilişkilerdir. Afet güvenliğinin sağlanması diğer tüm toplumsal olgular gibi siyasal bir etkinlik alanıdır. Ülkemizde, Afeti sadece yasal, kurumsal veya teknik bir sorun olarak gören ve bu noktalarda çözmeye çalışan anlayışlar hala değişmemiştir. Afet olgusunun sosyal, kültürel ve psikolojik boyutları gözardı edilmeye devam edilmektedir.

-Türkiye'nin deprem/doğal afet zararlarının giderilmesi amacıyla ortaya çıkan mali kaynak gereksinmelerini karşılamada bugüne kadar başvurmuş olduğu yol; bütçeden kaynak aktarma, iç borçlanma, vergiler ve uluslararası kuruluşlardan kredi ve yardım almak şeklinde olmuştur. Ancak bu yöntemler yerine önceden bir fon yaratabilmesinin ve fon kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasının; bu çerçevede uygulanan ekonomik program çerçevesinde tasfiye edilen "Afet Fonu"nun yeniden oluşturulmasının daha yararlı olacağını inancındayız.

-Afetlerle mücadelenin temel araçlarından biri de ekonomik kaynaklardır. Ulusal bütçesinin %1-3'ü arasında afet zararıyla karşılaşan ülkemizin, afetlere karşı direnebilmesi ve ilerideki risklere karşı kalkınmasını güvence altına alabilmesi için, her yıl ulusal bütçenin en az %3'ünü zarar azaltma harcamalarına ayırması gereklidir.

-Ülkemizde deprem ve genel olarak afet olaylarına karşı yapılması gerekenlere ilişkin önemli oranda bilgi birikimi oluşmuştur. Ancak bu birikim toplumsal yaşamda kullanılabilir hale dönüşmemiştir. Bu nedenle bugüne kadar "edilgen" bir tavır sergileyen Ulusal Deprem Konseyi'nin daha fonksiyonel hale getirilmesi;

aktif tektonik konusunda üniversitelerdeki birikimin ivedilikle uygulama süreçlerine yansıtılması gereklidir.

Değerli Basın Emekçileri,

1999 Depremlerinin yıkıcı sonuçları ile bir kez daha anlaşılmıştır ki, ülkemizin afet güvenliğini yükseltmek, yurttaşları ileride meydana gelecek afetlerin zararlarından korumak; siyasal, toplumsal ve Anayasal bir sorumluluktur.

Zarar azaltma, önceden hazırlık ve planlama, afet olayına müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarını birbirini bütünler bir tarzda kurgulayan bir afet yönetim sistemi etrafında bütünleşmek ve afet zararlarıyla toplumsal olarak mücadele etmek zorundayız. Yaşadığımız çevrenin jeolojik gerçekliği bunu gerektirmektedir.

Başta siyasi iktidarlar olmak üzere toplumun tüm kesimleri ve kurumları olarak, yaşamsal öneme sahip depreme hazırlık konusunda kendini her zaman sorgulamak ve **halkın harekete geçemediği bir afet yönetimini uygulamanın mümkün olmadığı gerçeğini kavramak** zorundayız.

16.08.2006

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU

EK-1:

17 Ağustos Depremi sonrasında ortaya çıkan tablo rakamlarla şöyle;

-Kocaeli, Yalova , Sakarya, İstanbul, Bursa ve Eskişehir illerinde resmi rakamlarla toplam 17.825 ölü, 23.983 yaralı; 52.000 hasarlı bina, %3-5'i enkaz halinde, %25'i ağır hasar, %70'i orta ve hafif hasarlı yapı,

-Afetzedelerin geçici iskan ihtiyaçları için Kocaeli'nde 15.686, Sakarya'da 10.042, Yalova'da 5.150 olmak üzere toplam 30.878 adet prefabrik konut inşa edilmiştir. Bölgedeki prefabrik konutlar için 75.372.000 YTL harcanmıştır.

-Afetzedelerin Kalıcı Konut ihtiyaçlarını karşılamak üzere Kocaeli'nde (Gölcük-Değirmendere, Karamürsel, Yuvacık, Derince, Körfez, Gündoğdu gibi 12 ayrı noktada) 19.580, Sakarya'da (Camili-Karaman ve Ferizli olmak üzere 2 noktada) 10.530, Yalova'da (Merkez-

Soğucak, Altınova-Subaşı ve Çınarcık-Çalica olmak üzere 3 noktada) 5.524, İstanbul` da (İkitelli Toplu Konut Alanında) 810 olmak üzere toplam 36.444 adet konut yapılarak hak sahiplerine teslim edilmiştir. Bolu'da yapılan 2.008, Düzce'de yapılan 8.469 konut ile birlikte 17 Ağustos ve 12 Kasım depremlerinin toplam konut bilançosu 46.921'e yükselmektedir. 17 Ağustos afetzedelerinin Kalıcı Konut Alanlarındaki bina, altyapı, kamulaştırma, müşavirlik vb amaçlarla 1.103.155.000 YTL'lik harcama yapılmıştır.

-Deprem Bölgesindeki enkaz kaldırma işlemlerine 104.549.000 YTL, evini yapana ve orta hasarlı konutlara onarım yardımları olarak 210.246.000 YTL harcanmıştır.

-Deprem Türkiye nüfusunun yüzde 23'lük bir bölümünü oluşturan bölgede etkili olmuştur. Deprem bölgesi Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olup Gayri Safi Milli Hasıla içindeki payı yüzde 34.7, sanayi katma değeri içindeki payı ise yüzde 46.7 seviyesindedir. Deprem 2001 yılına kadar hissedilecek şekilde ekonomik göstergeleri olumsuz etkilemiştir.

Depremin etkisiyle GSMH reel olarak %6,6, sanayi sektörü %8,3, imalat sanayi %9,2, ihracatta ise %18.1 oranında küçülme meydana gelmiştir.

-Deprem Bölgesinin ülkemizin en önemli sanayi bölgesi olması nedeniyle, depremin yolaçtığı nitelikli işgücü kaybının oldukça yüksek düzeyde olduğu tahmin edilmektedir. İşgücü kayıpları vb sıkıntılar dolayısıyla bazı işletmelerin üretimi geçici bir süre durmuştur. SSK Kayıtlarına göre 150 bin kişi işsiz kalmıştır.

-Deprem sonrası meydana gelen hasarların giderilmesi için enerji, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde toplam 600 Milyon ABD Doları finansman ihtiyacı doğmuştur. Örneğin sadece TÜPRAŞ'a ait tesislerdeki hasarlar için gereksinim duyulan rakam 115 Milyon ABD Doları olarak açıklanmıştır.

-Eğitim önemli ölçüde darbe almış; bölgede toplam 43 adet okul yıkılmış 377 adet okul hasar görmüştür. Okullar için 20.000.000 YTL; Kocaeli, Sakarya ve İstanbul Üniversitesi ile YURTKUR tarafından 9.500.000 YTL ek ödenek talebinde bulunulmuştur.

-Hastanelerde meydana gelen hasarları gidermek için 23.000.000 YTL ; özel kuruluşlarca verilen "ücretsiz" sağlık hizmetleri için 4.000.000 YTL

olmak üzere 27.000.000 YTL finansman ihtiyacı açıklanmıştır.

-Sigorta sektöründeki şirketler tarafından 17 Ağustos Depremi nedeniyle yapılan toplam ödeme 482,112,742 ABD Doları olarak açıklanmıştır.

Yukarıda genel çizgileriyle ortaya konulmaya çalışılan 17 Ağustos Depreminin yarattığı zararların giderilmesi için 1999 Bütçesinden başlamak üzere bugüne kadar, 2.781.543.506 YTL'si Konsolide Bütçeden olmak üzere toplam 4.329.524.880 YTL harcama yapıldığı resmi yetkililerce açıklanmıştır.

EK-2:

17 Ağustos'tan günümüze neler oldu?

-17 AĞUSTOS 1999 Depreminde meydana gelen zararı karşılamak amacıyla kamuoyunda "DEPREM VERGİSİ" olarak nitelenen "17/8/1999 ve 12/11/1999 Tarihlerinde Marmara Bölgesi ve Civarında Meydana Gelen Depremin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpları Gidermek Amacıyla Bazı Mükellefiyetler İhdası ve Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" çıkartılarak cep telefonundan, bankacılık işlemleri ve vergi beyannamelerine, Spor Toto kuponlarından, Milli Piyango biletlerine, uçak biletlerinden gümrük ve pasaport işlemlerine kadar birçok alanda özel işlem ve özel iletişim adında yeni vergiler ödenmeye başlandı.

Yaklaşık 6.500.000.000 YTL olarak gerçekleşen verginin yarısının bütçe açıklarının kapatılmasında kullanıldığı bilinmektedir. (2002 yılında toplanan vergi 1.432.000.000 YTL'dir.)

2003 Yılından itibaren "Deprem Vergisi" paketinde yeralan birçok vergi kalıcı hale getirilmiştir. Bu durum aslında IMF tarafından daha önce önerilen birçok verginin gelecek toplumsal tepkileri kırmak amacıyla "Deprem Vergisi" adıyla kamuoyuna sunulduğunu açık olarak göstermiştir.

-Diğer yandan ulusal ve uluslararası bazda yardım kampanyaları organize edilmiş ve deprem için toplanan iç ve dış yardımların T.C.Ziraat Bankasında açılacak bir hesapta toplanması ve biriken paranın amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını denetleyecek bir komisyon kurulması kararlaştırılmıştır (576 sayılı KHK). Kurulan Komisyon Raporları 11.01.2000, 01.07.2000 ve 20.01.2002 tarihli Resmi Gazete'de yayınlamıştır. Komisyonun 20.01.2002

tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 05.10.2001 tarih ve 19701-38 nolu son raporuna göre, hesapta 161.665.642 YTL birikmiş ve 156.520.374 YTL'si kullanılmıştır.

Yetkililerce yapılan resmi açıklamalarda, örneğin IMF ve Dünya Bankası'nın 17 Ağustos depreminden sonra gönderdiği yaklaşık 752 Milyon ABD Doların 2000 yılı bütçesine kaydırıldığını açıklaması gibi, iç ve dış yardımların bütçe açıklarının kapatılmasında kullanıldığı ifade edilmiştir. Kamuoyunun son derece hassas olduğu yardımlar konusunda siyasi iktidarlarca gerçekleştirilen bu saptırma, kamuoyu vicdanını zedelemiştir.

-Afetzedeler için yaptırılan kalıcı konutlarda maliyet ve kalite farklılığının oluşması uzun süren tartışmalara neden olmuştur. Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca 99 m2 büyüklükte ve Nisan 2000 fiyatlarıyla 20 bin ABD Doları maliyetli konutlar yaptırılırken, Başbakanlık Proje Uygulama Birimi tarafından ise 80 m2 büyüklükte ve Nisan 2000 fiyatlarıyla 14 bin ABD Doları maliyetli konutların yaptırılması kararlaştırılmıştır.

Kalıcı konut yapımında iki ayrı kurumun görev almasından dolayı afetzedelere farklı tip büyüklük ve maliyette konutlar yapılmış ve eşit olmayan seçenekler sunulmuştur.

-Dünya Bankasının zorunlu kıldığı Zorunlu Deprem Sigortası uygulaması, 587 sayılı "Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" ile 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren kapsamdaki meskenler için zorunlu hale getirilmiş olup bu sigortayı sunmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz Doğal Afet Sigortalı Kurumu (DASK) kurulmuştur.

Aradan geçen 6 yıllık süre sonunda Türkiye'deki 12.988.665 adet konuttan, sadece 2.554.052'sinin (Temmuz-2006 itibarıyla), %20'sinin, zorunlu deprem sigortası poliçesine sahip bulunuyor. DASK, 137 deprem olayından etkilenen konutlara 17.090.892,73 YTL'lik hasar ödemesinde bulunmuştur.

Rakamlar yurttaşların "Zorunlu Deprem Sigortası"nın inandırıcı bulmadığını, bir dayatma olarak kabul ettiğini göstermektedir. DASK, ulusal kaynakların yurt dışına transferinden başka bir kalıcı sonuç yaratmamıştır.

Diğer yandan gerçekleştirilen yasal düzenlemeler bakıldığında bu inançsızlığın siyasi iktidarlarca da

paylaşıldığı ve çıkartılan 5327 Sayılı Kanun gibi düzenlemelerle Zorunlu Deprem Sigortasını delindiği bilinmektedir.

-Dünya Bankasının bir diğer dayatması da, özel şirketler eliyle yapılacak Yapı Denetim olgusudur. 2001 Yılında 19 ilde uygulanmaya başlanan "4708 Sayılı Yapı Denetim Kanunu" denetim şirketlerinin kendi ifadeleriyle hedeflenen amacından sapmıştır. Yapı denetimi gibi ticarileştirilmesinin hiçbir kamusal ve teknik bir yarar sağlamayacağı bilinen, yeminli büro deneyimi ile daha öncede görülen, bir konuda Dünya Bankasının dayatmalarına teslim olunmuştur.

-Dünya Bankasınca kredi koşulları arasında dayatılan işlerden biri de, afet hizmetlerini koordine edecek yeni bir yapılanmanın oluşturulmasıdır. Bu amaçla 583 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile "Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı" kurulmuş, daha sonra bu birim 600 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile "Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü"ne dönüştürülmüştür.

Bu kurumun kurulması ile birlikte zaten çok parçalı bir yapıya sahip olduğu için eleştirilen afet yönetim sistemimiz daha da parçalanmış; koordinasyon ihtiyacı artmıştır. Adı geçen kurumun afet yönetim sistemimizi etkileyecek herhangi bir çalışması olmadığı bilinmektedir. Kurumun koordinasyonunda yürütülen İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlığı (İSMEP) Projesi, başta Deprem Konseyi olmak üzere birçok kurum ve araştırmacı tarafından "bilimsel kuşkuyla" karşılanmaktadır.

-Aslında 1992 Erzincan Depreminden bu yana Dünya Bankası ile afet hizmetlerine kurulan ilişki sonrasında Ülkemizde yaklaşık 45 yılda oluşan bilgi birikimi ve kurumsal deneyimler bir yana bırakılarak Başbakanlık Proje Uygulama Birimi (PUB), Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü (TAY) gibi yeni kurumlarla "her işe sil baştan başlama" anlayışı egemen olmuştur. Geçen 7 yılda görülmüştür ki, her kurum "kendi projesini", "kendi mevzuat tasansını" gündeme getirmiş, aynı konuların etrafında, zaman, para ve enerji kaybına yol açma pahasına, dönülmüştür.

14.08.2006 tarihli Zaman Gazetesinde çıkan "Türkiye'nin Her Santimi için Afet Haritası Hazırlanıyor" başlıklı haber bu dağınıklığı bir kez daha gözler önüne serdi. Açıklamalarda bulunan

Bakanlık yetkilisi, içinde kendi Bakanlığına bağlı bir Genel Müdürlüğün bulunduğu kurumlarca yapılan çalışmaların yok sayarak sanki ilk kez yapılan bir işin "müjdesini ve çağrısını" yapmaktadır. Mikrobölgeleme konusunda Afet İşleri (DRM), İstanbul Büyükşehir (JICA) ve PUB tarafından 3 ayrı proje yürütülmüş ancak pratik bir sonuca ulaşamamıştır; benzeri durum İmar Yasası içinde geçerlidir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve PUB iki ayrı koldan çalışma yürütmesine karşın sonuçta bir şey değişmemiş, afet olgusu yer almayan 3194 sayılı İmar Yasası yürürlükte kalmaya devam etmiştir.

EK-3:

ULUSAL AFET YÖNETİM SİSTEMİ ÜZERİNE ÖNERİLER

- Bütünlüklü bir afet yönetimi aşamalarında yer alması gereken çalışmalar nelerdir?

Değişik afet yönetim modellerinde aşamalar farklılık gösterse de öz olarak yapılması gereken çalışmalar aynıdır ve afet öncesi - sırası- sonrası için bütünlüklü bir yaklaşımı öne çıkarırlar. Zarar azaltma, önceden hazırlık, olaya müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarından oluşan modele göre yapılması gereken çalışmalarda temel noktalar aşağıda örneklenmiştir. Zarar azaltma, önceden hazırlık, olaya müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarından oluşan modele göre yapılması gereken çalışmalarda temel noktalar aşağıda örneklenmiştir.

-ZARAR AZALTMA: Jeolojik, meteorolojik vb afet tehlikelerinin araştırılması, bölgesel ve yerel ölçekte tehlike değerlendirmeleri (makro ve mikro bölgeleme) ve haritaların üretilmesi, zarar azaltıcı mühendislik önlemlerinin geliştirilmesi, erken uyarı, izleme ve ikaz sistemlerinin oluşturulması, arazi kullanım planlamasına ve imar planlarına afet verilerinin entegrasyonu, yapılaşma standartlarının oluşturulması, afet ve imar mevzuatlarının bütünlüğünün sağlanması, afet zararlarını azaltma konusunda uluslararası ve ulusal bilgi ve deneyimin paylaşılması çalışmalarıdır. Afet öncesi döneme ait hizmetler olup zarar azaltmaya yöneliktir.

-ÖNCEDEN HAZIRLIK: Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte afet planlarının oluşturulması,

haberleşme, tahliye vb görev alacak personelin eğitimi, lojistik planlama ve stokların belirlenmesi, toplumda afet kültürünün oluşturulması için yapılan eğitimler, başta yerel yönetimler olmak üzere kurum yöneticilerinin afet hizmetleri ve afet olayları üzerine eğitimi, yerel gazeteler, TV'ler, konferanslar vb yoluyla halkın eğitimi, gibi afet öncesi dönem hizmetlerinin parçası olan çalışmalarıdır. Afet planlarının aksayan yönlerinin belirlenebilmesi ve bilgi ve deneyim alışverişini arttıracak koşulların sağlanması açısından yerel ve ulusal tatbikatlarla bu kapsam çalışmalar daha da zenginleştirilir.

-AFET OLAYINA MÜDAHALE: Afetin en az zararlı atlatılabilmesi için olay sonrasında ilk etapta gerçekleştirilmesi gereken arama ve kurtarma, ilk yardım, tedavi, yiyecek, su, ilaç temini ve dağıtımı, genel olarak ihtiyaçların ve kaynakların uyumunu sağlamaya yönelik çalışmalarıdır. Afet sonrası döneme ait hizmetleri kapsar.

-İYİLEŞTİRME: Afet bölgesinde geçici iskan olanaklarının yaratılmasından başlayarak eğitim, sağlık, psikolojik destek, ulaşım, haberleşme alanlarındaki çalışmalar ile ekonomik hayatı canlandıracak tedbirlerin alınmasıdır. hayatın normal akışına dönüşünü sağlamaya yönelik

-YENİDEN İNŞA: Afet bölgesinde zarar gören alt ve üst yapının yeniden inşasına ve onarımına yönelik çalışmalarıdır. Afetzedelerin kalıcı konut ihtiyaçlarının karşılanmasına, karayolu, enerji nakil hatları, kanalizasyon ve içme suyu hatlarının inşasına vb yönelik çalışmalarıdır. Afet sonrası dönem hizmetlerini kapsar.

-7269 sayılı yasada afet sonrası dönem ve zarar azaltma yeterli bir biçimde ilişkilendirilerek ele alınıyor mu? 7269 sayılı yasada afet sonrası için tanımlı hizmetler temel olarak 14.maddesinde belirtilen Afete Maruz Bölgenin ilanı, 15. maddesi gereği kısmen değiştirilmesi ile olmayan veya olup da tamamen değiştirilmesi gereken yerlerde imar planlarının yapılması/yaptırılması, 16. maddesinde belirtilen "meskûn bir topluluğun bir kısmının veya tamamının kaldırılarak başka mahallere toplu olarak veyahut dağıtılarak yerleştirilmesi" kalıcı konutlar yerleşimi ve buna bağlı harita, planlama, kamulaştırma vb hizmetler ile kalıcı konut inşası, acil yardım dönemi boyunca yapılan yardımlar ve geçici iskan (prefabrik

konutların yapımı, kira yardımı vb) imkanlarıdır. Dolayısıyla yara sarma tamamlanınca geriye kalıcı konutlar ve alınmış Afete Maruz Bölge kararları kalmakta, toplum ve siyasi iktidarlar bir sonraki afet olayını beklemeye başlamaktadır.

Oysa afet sonrası dönemin, bir sonraki afet zamanına kadar zarar azaltıcı çalışmaların devreye girdiği bir dönem olarak ele alınması gerekir. Ülkemizdeki gibi yara sarıldıktan sonra zarar azaltıcı çalışmalara geçilmeyince yerleşim birimleri için afet olayının etkisi, bazen kısa aralıklarla, tekrar edebilmektedir. Örneğin Doğu Karadeniz için 1990, 1998, 2001, 2002, Batı Karadeniz için 1985, 1991, 1998 su baskını ve heyelan olayları; Erzincan 1939, 1992 depremleri, Bingöl 1971, 2003 depremleri vb.

EK-4: Kalıcı Konut Sayıları

İLİ	DÜNYA BANK.	B.İ. BAKANLIĞI	TOPLAM
KOCAELİ	9682	9898	19580
SAKARYA	2608	7922	10530
YALOVA	--	5524	5524
BOLU	--	2008	2008
DÜZCE	1469	7000	8469
İSTANBUL	--	810	810
TOPLAM	13759	33162	46921

EK-5:

Son 15 yılı baz aldığımızda gittikçe artan afet zararları karşısında ülkemizdeki yerleşimleri afetlere karşı daha güvenli kılma yönünde farklı zamanlarda önemli girişimlerin gerçekleştiği görülmektedir. Bu çalışmalardan merkezi düzeyde önemli yankılar uyandıranlarından bazı örnekler aşağıda sunulmuştur;

1-Birleşmiş Milletler tarafından 1990-2000 yılları arasındaki dönem için ilan edilen "Doğal Afet Zararlarının Azaltılması İçin Uluslararası On Yılı" kapsamında ülkemizde başlatılan çalışmalar sonucunda Afet İşleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda "Uluslararası Afet Zararlarının Azaltılması On Yılı Türk Milli Komitesi" tarafından hazırlanan ve Ağustos-1989'da yayınlanan **Türkiye Milli Planı**,

2-Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca Erzincan Depremi Rehabilitasyon ve Yeniden Yapılandırma Projesi kapsamında ODTÜ'ye ihale edilen **"3194 sayılı İmar Kanunu ve Yönetmeliklerinin Yeni Bir Yapı Kontrol Sistemi ve Afetlere Karşı Dayanıklılığı Sağlayacak Önlemleri İçermek Üzere Revizyon Araştırma Projesi- Şubat 1999"**,

3- 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlıkları çerçevesinde oluşturulan **"Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Raporu-Ocak 2000"**,

4- 21.03.2000 tarihinde kurulan Ulusal Deprem Konseyi tarafından yayınlanan **"Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi-Nisan 2002"**

5- DPT Müsteşarlığı'nca 5-8 Mayıs 2004 tarihleri arasında İzmir'de gerçekleştirilen Türkiye İktisat Kongresi'nde Afet Yönetimi Çalışma Grubu tarafından hazırlanan **"Türkiye'de Afetlere İlişkin Politikalar ve İktisadi Etkenler Raporu-Mayıs 2004"**

6- 29-30 Eylül ve 01 Ekim 2004 tarihlerinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca düzenlenen ve İstanbul'da toplanan **Deprem Şurası ve Komisyon Raporları**.

